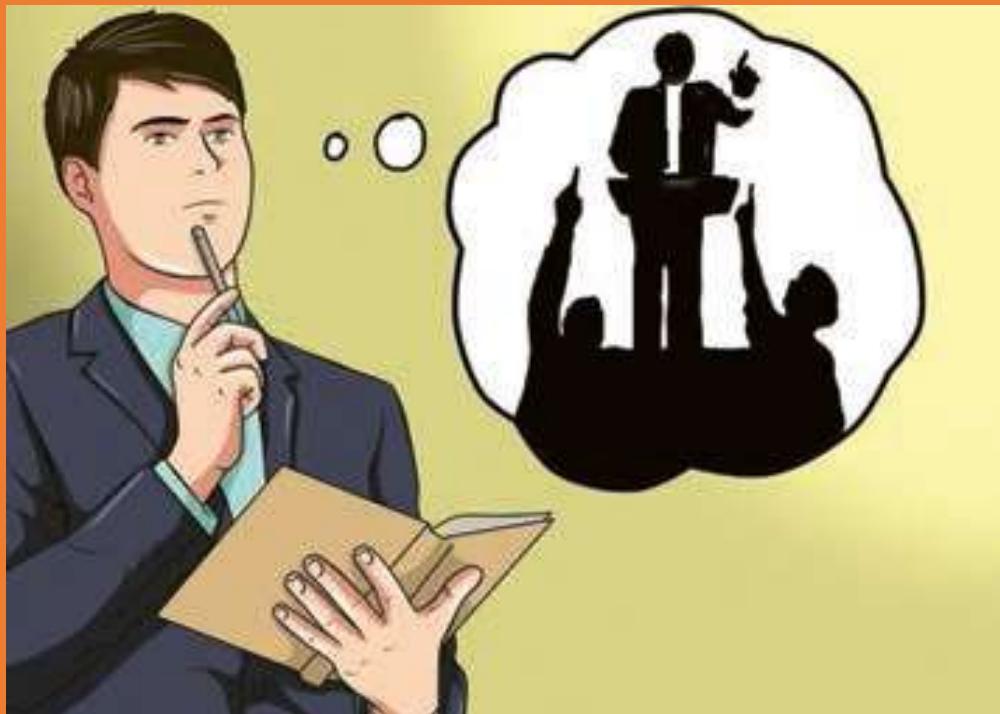

بسم الله الرحمن الرحيم

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرْجَهُمْ

عربی زبان قرآن (۳) پایه دوازدهم رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش

الدَّرْسُ الثَّانِي ۲

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ الأحزاب: ۷۰

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از خدا پروا کنید و سخنی درست و استوار بگویید.

بسم الله الرحمن الرحيم

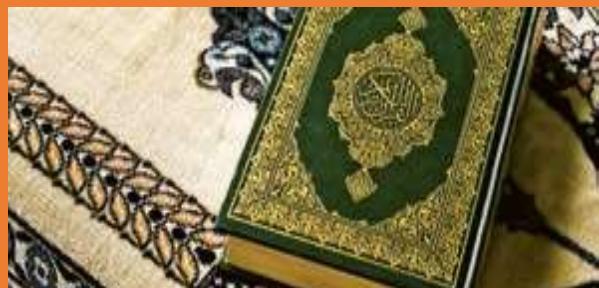
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

عربی زبان قرآن (۳) پایه دوازدهم رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش

الدرسُ الثاني

آدَابُ الْكَلَامِ فِي الْقُرْآنِ وَالْأَحَادِيثِ

آداب سخن گفتن در قرآن و احادیث

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ الأحزاب: ۷۰

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از خدا پروا کنید و سخنی درست و استوار بگویید.

توضیح کلمات: **الَّذِينَ**: کسانی که **قُولُوا**: بگویید، فعل امر **سَدِيدًا**: درست و استوار، اسم مفرد مذکور

﴿أَذْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾ النحل: ۱۲۵

با دانش و اندرز نیکو به راه پروردگارت فرا بخوان «دعوت کن».

توضیح کلمات: **أَذْعُ**: فرا بخوان، فعل امر **الْمَوْعِظَةِ**: اندرز، اسم مفرد مونث، «جمع مكسر: الموعظ»

توضیح کلمات: **الْحَسَنَةِ**: نیکو، اسم مفرد مونث «جمع مونث: الحَسَنَاتِ»

﴿وَ لَا تَنْقُضُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ﴾ الإسراء: ۳۶ و «از» چیزی که بدان علم نداری، پیروی مکن.

توضیح کلمات: **لَا تَنْقُضُ**: پیروی نکن، فعل نهی **عِلْمٌ**: دانش، «جمع مكسر: عُلُومٌ»

﴿لَمْ تَقُولُنَّ مَا لَا تَفْعَلُنَّ﴾ الْأَصَفَ: ۲ چرا چیزی می‌گویید که انجام نمی‌دهید؟

توضیح کلمات: **لَا تَفْعَلُنَّ**: انجام نمی‌دهید، «فعل مضارع» **مَنْفِي**: می‌گویید

مَنْ خَافَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ، فَهُوَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هر کس، مردم از زبانش بترسند، از اهل آتش (دوزخیان) است.

توضیح کلمات: **لِسَان**: زبان «جمع مکسر: الْسِّنَة» **هُوَ**: ضمیر منفصل **خَافَ**: ترسید، « فعل ماضی »

كَلْمَةِ النَّاسِ عَلَى قَدْرِ عُقُولِهِمْ **رَسُولُ اللَّهِ ﷺ** « با مردم به اندازه خردشان سخن بگو. »

توضیح کلمات: **كَلْمَة**: سخن بگو، « فعل امر »، مصدر: **تَكْلِيم** **عُقُول**: عقل‌ها، خردشان، جمع مکسر « مفرد: عَقْل » **إِنْتَقَا مَوَاضِعَ التَّهْمِ** **رَسُولُ اللَّهِ ﷺ** « از جایگاه‌های تهمت بپرهیزید. »

توضیح کلمات: **إِنْتَقَا**: بپرهیزید، « فعل امر » **مَوَاضِعَ**: جایگاه‌ها، جمع مکسر « مفرد: موضع »

توضیح کلمات: **التَّهْمَة**: تهمت‌ها، جمع مکسر « مفرد: التَّهْمَة »

« تَكَلَّمُوا تَعْرَفُوا، فَإِنَّ الْمَرْءَ مَخْبُوءَ تَحْتَ لِسَانِهِ. » **الإِمامُ عَلَيْهِ طَهْرَةُ** سخن بگویید تا شناخته شوید؛ زیرا انسان زیر زبانش نهان است.

توضیح کلمات: **تَكَلَّمُوا**: سخن بگویید، فعل امر « مصدر: تَكَلْم » **الْمَرْءُ**=الإنسان **مَخْبُوءٌ**: پنهان شده، « اسم مفعول »

توضیح کلمات: **تَحْتَ**: زیر ≠ فوق: بالا

« لَا تُحَدِّثُ بِمَا تَحَذَّفُ تَكْذِيبَهُ. » **الإِمامُ عَلَيْهِ طَهْرَةُ** « چیزی را نگو که از تکذیب آن می‌ترسی. »

توضیح کلمات: **لَا تُحَدِّثُ** = لَا تَكَلْم، سخن نگو « مصدر: بَحَدَثُ » **تَحَذَّفُ**: می‌ترسی، مضارع **تَكْذِيب**: انکار کردن، مصدر

« فَكَرْرْ ثُمَّ تَكَلْمَ تَسْلُمُ مِنَ الزَّلَلِ. » **الإِمامُ عَلَيْهِ طَهْرَةُ** « فکر کن، سپس سخن بگو تا از لغزش در امان بمانی. »

توضیح کلمات: **فَكَرْرْ**: فکر کن « فعل امر » **تَكَلْم**: سخن بگو، فعل امر « مصدر: تَكَلْم » **الزَّلَل**: لغزش

« عَوْدُ لِسَانِكَ لِيَنَ الْكَلَامِ. » **الإِمامُ عَلَيْهِ طَهْرَةُ** « زبانت را به نرمی سخن عادت بده. »

توضیح کلمات: **عَوْدُ**: عادت بده، فعل امر « مصدر: تَعْوِيدُ »

« خَيْرُ الْكَلَامِ مَا قَلَّ وَدَلَّ. » **الإِمامُ عَلَيْهِ طَهْرَةُ** « بهترین سخن، آن است که کم باشد و راهنمایی کند. »

توضیح کلمات: **قَلَّ**: کاهش یافت، فعل ماضی « قَلَّ » **دَلَّ**: نمایاند، فعل ماضی « دَلَّ »

« رَبُّ الْكَلَامِ كَالْحُسَامِ. » **الإِمامُ عَلَيْهِ طَهْرَةُ** « چه بسا سخنی مانند شمشیر باشد. »

توضیح کلمات: **الْحُسَام**: شمشیر، مفرد مذکور

المُعَجم

كَلْمٌ: سخن بگو.	اتَّقُوا : پروا کنید.
لا تُحَدِّثُ: سخن نگو.	أذْعُ : فرا بخوان.
لا تَقْفُ: پیروی نکن.	تُهَمَ: تهمت‌ها.
لَيْنٌ : نرم.	زَلْلٌ: لغرش، لغزیدن.
ما قَلَ وَ دَلَ: آنچه کم باشد و راهنمایی کند.	سَدِيدٌ: درست و استوار:(سخن کوتاه و رهنمون)
مَخْبُوعٌ: پنهان.(پنهان شده)	عَوْدٌ: عادت بدہ.

عَيْنُ الصَّحِيحَ وَ الْخَطَا حَسَبَ نَصَّ الدَّرْسِ.

١. الَّذِي يَتَكَلَّمُ فِي مَا لَا يَعْلَمُ، يَقْعُ فِي خَطَأٍ.
کسی که در آنچه نمی‌داند، سخن بگوید، در اشتباہ می‌افتد.
٢. لَا إِشْكَالٌ فِي التَّكَلُّمِ لَا تَفْكِرُ لِلِّدَافَعِ عَنِ الْحَقِّ.
هیچ اشکالی در سخن گفتن بدون تفکر برای دفاع از حق نیست.
٣. مَنْ خَافَ النَّاسُ مِنْ لِسَانِهِ، فَهُوَ قُويٌّ.
هر کس مردم از زبانش بترسند، پس او قوی است.
٤. لَا إِشْكَالٌ فِي افْتِرَابِ مَوْضِعِ التَّهْمَةِ.
هیچ اشکالی در نزدیک شدن به جایگاه‌های تهمت نیست.
٥. عَلَيْنَا أَنْ لَا نَجْرَحَ الْآخَرِينَ بِلِسَانِنَا.
نباید با زبانمان به دیگران آسیب برسانیم .
٦. عَلَيْنَا مُجَادَلَةُ الْآخَرِينَ بِأَسْوَأِ شَكِيلٍ.
باید به بدترین شکل با دیگران مجادله کنیم.
٧. الَّذِي لَا يَتَكَلَّمُ لَا يُعْرَفُ شَائِئُهُ.
کسی که سخن نمی‌گوید، مقامش شناخته نمی‌شود.
٨. لَا تُحَدِّثُ بِمَا نَخَافُ تَكْذِيبَهُ.
چیزی را نمی‌گوییم که از تکذیب می‌ترسیم.
٩. الْمُؤْمِنُ لَا يَقُولُ مَا لَا يَفْعَلُ.
مومن آنچه را انجام نمی‌دهد، نمی‌گوید.

حوالہ فی الملعوب الریاضی : گفتگویی در ورزشگاه

اسماعیل	ابراهیم
تَعَالَ نَذْهَبُ إِلَى الْمَلَعْبِ. بِيَا بِهِ وَرْزَشَگَاهَ بِرُوْيِمْ.	لِمُشَاهَدَةِ أَيِّ مُبَارَّةٍ؟ بِرَأْيِ دِيدَنِ چَهِ مُسَابِقَهُ اَیِّ؟
لِمُشَاهَدَةِ مُبَارَّةِ كُرَّةِ الْقَدْمَ. بِرَأْيِ دِيدَنِ مُسَابِقَهِ فُوتَبَالِ.	بَيْنَ مَنْ هَذِهِ الْمُبَارَّةُ؟ اِنْ مُسَابِقَهِ بَيْنَ چَهِ كَسَانِي اَسْتَ؟
بَيْنَ فَرِيقِ الصَّدَاقَةِ وَ السَّعَادَةِ. بَيْنَ تِيمِ صَدَاقَتِ وَ سَعَادَتِ.	تَعَالَ نَذْهَبُ. بِيَا بِرُوْيِمْ.
فِي الْمَلَعْبِ: در ورزشگاه	
أَنْظُرْ؛ فَرِيقِ الصَّدَاقَةِ هَجَمَ عَلَى الْمَرْمَى. نَگَاهِ کن، تِيمِ صَدَاقَتِ بهِ دروازَهِ حَمَلَهِ كَرَدْ.	هَدَفْ، هَدَفْ! سَجَلْ هَدَفْ. كَلْ، كَلْ! يَكْ كَلْ ثَبَتَ كَرَدْ.
لَكِنَّ الْحَكَمَ مَا قَبْلَ الْهَدَفَ؛ لِمَاذَا؟ اما داورِ اینِ كَلْ رَا قَبْولَ نَكَرَدْ. چَرا؟	بِسَبَبِ تَسْلَلِ. بِهِ خَاطِرِ آفْسَادِ.
الْحَكَمُ يَصْفِرْ. داورِ سُوتِ مَى زَندِ.	فِي نَهَايَةِ الْمُبَارَّةِ: در پَایَانِ مُسَابِقَهِ
مُبَارَّةُ مَسَابِقَهِ، هَدَفُ بَيْنَ،	سَجَلْ: ثَبَتَ كَرَدْ، مَرْمَى: دروازَهِ،
دَاعِرُ سُوتِ مَى زَندِ.	تَسْلَلُ: آفْسَادِ، حَكَمُ: داورِ،

اعلموا

اسم المبالغة

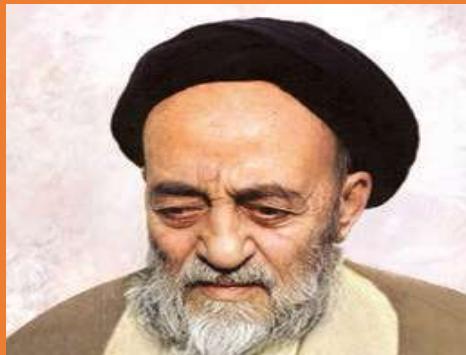
«اسم مبالغه» بر بسیاری صفت، یا انجام دادن کاری دلالت دارد و بر وزن «فعال» و «فعاله» است. در ترجمه فارسی آن می توانیم از قید «بسیار» استفاده کنیم؛ مثال:

فَهَامَةٌ: بسیار فهمیده	صَبَارٌ: بسیار بُرْدَبَار	عَلَامَةٌ: بسیار دانا
رَزَاقٌ: بسیار روزی دهنده	كَذَابٌ: بسیار دروغگو	غَافَرٌ: بسیار آمرزندہ
خَلاقٌ: بسیار آفریننده		

بسم الله الرحمن الرحيم

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرْجَهُمْ

عربی زبان قرآن (۳) پایه دوازدهم رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش

كَانَ الْعَلَامَةُ الطَّباطبَائِيُّ رَجُلًا فَهَامًا وَمِنْ أَبْرَزِ الْفَلَاسِفَةِ وَالْعُرَفَاءِ
فِي الْقَرْنِ الْعِشْرِينَ.

علامه طباطبائی مردی بسیار فهمیده و از برجسته‌ترین فیلسوفان و عارفان در قرن بیستم بود.

گاهی وزن «فعال» بر «اسم شغل» دلالت می‌کند؛ مانند:

خَبَازٌ : نَانُوا، حَدَادٌ : آهَنَرُ، خَيَاطٌ : دُوَرَنَهُ، نَجَارٌ : نَجَارٌ

الْحَدَاد

الْخَبَاز

این دو وزن، گاهی نیز بر «اسم ابزار، وسیله یا دستگاه» دلالت می‌کند؛ مانند:

فَتَاحَةٌ (در بازن)؛ نَظَارَةٌ (عینک)؛ سَيَارَةٌ (خودرو)؛ سَمَاعَةٌ (گوشی تلفن، بلندگو)

الْغَسَالَةُ

الْجَوَالُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

عربی زبان قرآن (۳) پایه دوازدهم رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای و کار و دانش

اِخْتَبِرْ نَفْسَكَ (۱) : لِلتَّرْجِمَةِ.

بارکش هیزم. «هیزم کش»	﴿ حَمَالَةُ الْحَطَبِ ﴾	۱
بسیار آفریننده دان.	﴿ الْخَلَاقُ الْعَظِيمُ ﴾	۲
بسیار امر کننده بـه بدی.	﴿ أَمَارَةُ السُّوْءِ ﴾	۳
بسیار دانای نهان‌ها.	﴿ عَلَامُ الْغُيُوبِ ﴾	۴
او بـسیار دروغگو است.	﴿ هُوَ كَذَابٌ ﴾	۵
برای هر بـسیار صبور.	﴿ لِكُلِّ صَبَارٍ ﴾	۶
خلبان ایرانی.	﴿ الْطَّيَّارُ الْإِيرَانِيُّ ﴾	۷
ای بـسیار پوشاننده عیب‌ها.	﴿ يَا سَتَّارَ الْغَيْوَبِ ﴾	۸
ای بـسیار آمرزنده گناهان.	﴿ يَا غَفَارَ الذُّنُوبِ ﴾	۹
در باز کن شیشه.	﴿ فَتَاهَةُ الزَّجَاجَةِ ﴾	۱۰
تلفن همراه.	﴿ الْهَاتِفُ الْجَوَافُ ﴾	۱۱
بهترین هنرمندان.	﴿ أَفْضَلُ فَنَانٍ ﴾	۱۲

اِخْتَبِرْ نَفْسَكَ (۲) : عَيْنِ اسْمَ الْمُبَالَغَةِ.

صَبَارَة: بـسیار شکیبا	☐ کتابة: نوشتن	☐ صداقت: دوستی	☐ علامه: نشانه
غَفَار: بـسیار آمرزنده	☐ صناع: سازندگان	☐ عذاب: رنج	☐ فراغ: جای خالی
☐ زمان: مدت	☐ چهاد: مبارزه	☐ كَذَابٌ: بـسیار دروغگو	☐ سماء: آسمان

الثمارين

التمرين الأول: ترجم الأحاديث النبوية، ثم عين المطلوب منك.

۱. إِنَّ مِنْ شَرِّ عِبَادِ اللَّهِ، مَنْ ثَكَرَهُ مُجَالِسَتُهُ لِفَحْشَهِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

یقینا از بدترین بندگان خدا کسی است که همنشینی با او به خاطرگفتار و کردار زشتی ناپسند شمرده می‌شود.
(الفعل المجهول و الجمع المكسّر): الفعل المجهول: ثکر / الجمع المكسّر: عباد «فرد: عبد»

توضیح کلمات: شر: بدترین ≠ خیر: بهترین مجالسه: همنشینی کردن، مصدر

۲. أَتَقَى النَّاسُ مَنْ قَالَ الْحَقَّ فِي مَا لَهُ وَ عَلَيْهِ. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

پرهیزگارترین مردم کسی است که حق را بگوید در آنچه به سود و زیان او است.
(اسم التفضيل و الفعل الماضي): اسم التفضيل: أتقى / الفعل الماضي: قال

توضیح کلمات: أتقى: پرهیزگارترین «اسم تفضيل» | له: به سود او | عليه: به زیان او | «له ≠ عليه»

۳. لَا تَقْلِنْ مَا لَا تَعْلَمُ، بَلْ لَا تَقْلِنْ كُلَّ مَا تَعْلَمُ. الإِمامُ عَلَى طَهِّ

آنچه را نمی‌دانی، نگو، بلکه هر آنچه را می‌دانی نگو.

(المضارع المنفي و فعل النهي): المضارع المنفي: لا تعلم / فعل النهي: لا تقلن

توضیح کلمات: لا تقلن: نگو | لا تعلم: نمی‌دانی، فعل مضارع منفي

۴. قُلِ الْحَقُّ، وَ إِنْ كَانَ مُرَأً. رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

حق را بگو اگرچه تلخ باشد.

(فعل الأمر و الفعل الماضي): فعل الأمر: قل / الفعل الماضي: كان

توضیح کلمات: الحق: راست «جمع مكسر: حقوق» | مرأ: تلخ ≠ حلو: شیرین

التمرين الثالث : ترجم الأفعال والمصادر التالية.

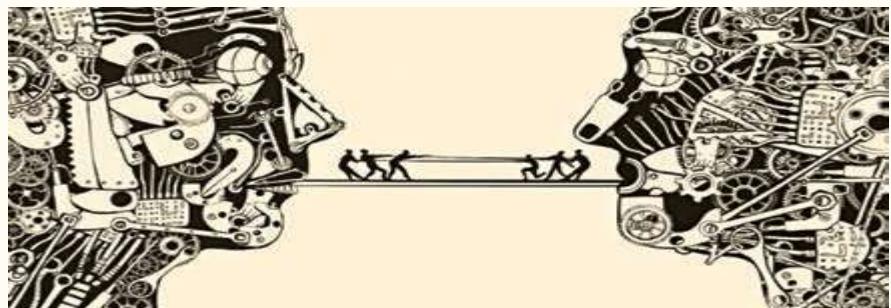
المصدر	الأمرُ و النهيُ	المضارع	الماضي
إنْقاذ: نجات دادن	أَنْقَذْ: نجات بدء.	يُنْقَذْ: نجات مي دهد.	أَنْقَذْ: نجات داد.
ابْتِعاد: دورشدن	لَا تَبْتَعِدْ: دور نشو.	لَا يَبْتَعِدْ: دور نمی شود.	ابْتَعَدْ: دورشد.
إِنْسَاحَبْ: عقب نشینی کردن	لَا تَنْسَحِبْ: عقب نشینی نکن.	سَيِّنْسَاحِبْ: عقب نشینی خواهد کرد	إِنْسَحَبْ: عقب نشینی کرد.
اسْتِخْدَامْ: به کار گرفتن	بِاسْتَخْدَمْ: به کار بگیر.	يَسْتَخْدِمْ: به کار می گیرد.	اسْتَخْدَمْ: به کار گرفت.
مُجَالَسَةْ: همنشینی کردن	جَالِسْ: همنشینی کن.	يُجَالِسْ: هم نشینی می کند.	جَالَسْ: هم نشینی کرد.
تَذَكْرْ: به یاد آوردن.	لَا تَتَذَكَّرْ: به یاد نیاور.	يَتَذَكَّرْ: به یاد می آورد.	تَذَكَّرْ: به یاد آورد.
تَعَايِشْ: همزیستی کردن.	تَعَايِشْ: همزیستی کن.	يَتَعَايَشْ: همزیستی می کند.	تَعَايَشْ: همزیستی کرد.
تَحْرِيمْ: حرام کردن.	لَا تُحَرِّمْ: حرام نکن.	يُحَرِّمْ: حرام می کند.	حَرَمْ: حرام کرده است.

الْتَّمَرِينُ التَّالِثُ : عَيْنُ الْكَلِمَةِ الْغَرِيبَةِ.

١	تُهْمَ: تهمت‌ها	آلَف: هزاران	مِئَات: صدها	عَشَرَات: ددها
٢	أَحْمَر: سرخ	أَثْقَل: سنگین‌تر	أَطْيَب: پاک‌تر	أَشْجَع: شجاع
٣	سَيَّارَة: خودرو	فَتَاهَة: دربازکن	قِرَاءَة: خواندن	غَسَالَة: لباسشویی
٤	جَمَل: شتر	أَسَد: شیر	حَرْث: کشت	ثَلَب: روباء
٥	أَسْوَد: سیاه	أَسْوَأ: بدتر	أَخْضَر: سبز	أَبْيَض: سفید
٦	فَسْتَان: پیراهن زنانه	قَمِيص: پیراهن	سِرْوَال: شلوار	دَخْل: درآمد
٧	رَاضِي: راضی شد	حَكَم: داور	مَرْمَى: دروازه	هَدْف: گل
٨	لَحْم: گوشت	مِيزَان: ترازو	صُوف: پشم	لَبَن: شیر
٩	طَيَار: خلبان	خَبَاز: نانوا	حَدَاد: آهنگر	كَذَاب: دروغگو
١٠	شَاه: گوسفند	بَقَر: گاو	مَاعِز: بُز	زَلَل: لغرض

الْبَحْثُ الْعِلْمِيُّ

أَكْتُبْ خَمْسَ عِبارَاتٍ بِالْعَرَبِيَّةِ حَوْلَ آدَابِ الْكَلَامِ.

- الْكَلَامُ يَجْرِيُ الْكَلَامُ. سخن، سخن را می‌کشد.
- إذا حَسُنَ الْخُلُقُ، لَطُفَ النُّطُقُ. امام على علیه السلام: با اخلاق نیکو، گفتار نرم می‌شود.
- الْكَلَامُ كَالدَّوَاءِ قَلِيلٌ يَنْفَعُ وَكَثِيرٌ فَاتٍ. امام على علیه السلام: سخن چون دوا است، اندکش سودمند و زیادش کشنه است.
- كَلَامٌ فِي حَقٍّ خَيْرٌ مِنْ سُكُوتٍ عَلَى باطِلٍ. امام صادق علیه السلام: سخن گفتن درباره حق، از سکوت بر باطل بهتر است.
- الْمُؤْمِنُ يَصْمُتُ لِيُسَلِّمَ وَيَنْطِقُ لِيُقْتَمَ. امام سجاد علیه السلام: مؤمن سکوت می‌کند تا سالم بماند و سخن می‌گوید تا سود ببرد.